

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poștă în lăintrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 6 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic si literar.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie s'eu linia, cu litere morante garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si presto aceea 30 cr. de timbru la tesaurul publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru priu asomnatiunile postei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 81.

Sibiu, 10/22 Octobre 1879.

Anulu II.

Partidele in parlamentulu Austriei.

În Nr. precedente veduram care fusese tînut'a natiunei ceche sau boeme în cei 16 ani de resistentia passiva, în interessulu autonomiei regatului lor si alu individualitatiei nationale, si cum aceea reusi de a fi recunoscuta chiaru în discursulu de tron. Că de 10 zile, adeca dela 8 Oct. încôce, în acestea cestiuni vitali pentru tôte nationalitatile din monarchia, se intemplara si alte lucruri de inportantia suprema. Cei 54 deputati cechi presentara declaratiunea lor si în parlamentu, fôra că se se intemple vreunu scandalu că în alti ani si anume că în diet'a ungrêscă pe la anii 1866 p'ana 1867, pre candu mersesera si din Transilvania c'ativa deputati romani. De aici se inchiaie cu totu dreptulu, că maioritatea actuala a camerei recunôsce, cumc'ă maioritatile anteriora fusesera nedrepte si tiranice c'atra nationalitati.

Una alta impregiurare ce merita cea mai de aprôpe atentiune este, că maioritatea noului parlamentu nici-decum nu e compusa din deputati de ai nationalitatiloru negermane, c'ă-ci acestia alesi dupa legile electorali egoistice de mai înainte, totu mai sunt în minoritate; s'au aflatu înse multime de germani, carii c'ă deputati alesi, facu cauza comuna cu nationalitatile, din convictiune că asia nu mai p'ote merge, că ori-c'atu se fia elementulu austro-germanu de civilisatu si inaintatu, elu remasu singuru totu nu va fi nici-odata în stare de a sustine monarchia, nici chiaru în unire cu elementulu magiaru, precum si c'ă acelea nationalitati, care'si versara totdeauna, isi v'ersa si astadi pung'a si sangele pentru integritatea si prosperitatea monarchiei, mai curendu sau mai tardiu se voru smulge de sub presiunea la care fusesera condamnate, c'ă înse ar fi o nebunia criminala a provocă crise si catastrofe numai cu scopu de a'si asigura germanii predomnirea lor, candu ei se afla în manifesta minoritate de 1/3 din intrêg'a poporatiune a Cislaitaniei.

Se dice înse, că acei deputati germani carii facu cauza comuna cu cehii si cu ceilalti nationali, sunt conservativi, ba sunt autonomisti, ba federalisti, ba feudalisti. Ar fi lucru fôrte periculosu, daca noi romanii ne-amu lua dupa nescie nomenclature, care astadi nu mai au intielesulu de odinôra. Noi în anulu trecut feceramu acestoru partide politice ôresi-care analise, pre candu se debatea în parlamentulu imperiale noulu contractu dualisticu. În locu de a repeti cele scrise pe atunci, ne marginimu astadi a le caracteriza numai în prea puține cuvente.

Conservativu semnifică odinôra privilegiu, exemtiune, aristocratia domnitôre. Astadi privilegiulu în sensulu vechiu în Austria nu mai are nici-unu intielesu, elu a devenitu anachronismu. Astadi conservativu este acela ce voiesce a conserva drepturile vechi ale tieriei, libertatile ei, facia si de corôna, si de celelalte tieri ale monarchiei, si conservativu este acela, care voiesce a conserva nationalitatea si limb'a, individualitatea poporului din care s'a nascutu elu. Oppusulu conservativulu de astadi se dice rebelu tiranu si furu alu drepturiloru tieriei si natiunei sub masc'a libertatiei universale si mai virtosu a cosmopolitismulu asia cum ilu intielegu rebelii, care înse este o chimera, fata morgana, insielatiune, minciuna.

Autonomistii sunt astadi acei carii au fostu si eri si alataeri, adeca aceia carii voru se traiêsca în comunitate cu mai multi, în comuna, districtu, tiera, imperiu, Europ'a, lumea t'ota, ei înse nu suferu pe nimeni, că în lăintrulu casei lor, în familia se se amestece vecinii, se dispuna, se comande, si apoi se aiba impertinentia de a'ti mai cere si plata, pentru-că ti-au stranutatu mesele si scaunele dela unu locu la altulu. Autonomistulu ii dă pe usia afara.

Cuventulu federalistu este o momia (ciuha), cu care centralistii voru se spariie pe monarchu, pe dinastia, pe germani, pe t'ota lumea. Insistemu pe langa ce amu disu despre federalismu în anulu

trecutu, întemeiati pe istoria: Monarchia austriaca s'a formatu, s'a consolidatu si a înflorit prin federalismu, care adaoze tiera la tiera, provincia, districtu la districtu. Centralistiloru nu le place acestu adeveru în Viena, precum nu le place nici în B.-Pest'a nici nicairi. Si de ce nu? Pentru-că planulu lor este a concentra si stringe la unu singuru punctu tôte poterile si sudorile tieriloru, în favôrea c'ate unui singuru elementu nationale, care si-a pusu se pape totu, se inghitia totu, se se ingrasie numai elu si se se infle c'ă lipitorile.

Feudalismulu în form'a sa vechia érasu nu mai are astadi nici-unu intielesu.

A mai lupta în dilele nôstre contra feudalismulu, a incerca se desarmam pe cavaleri, pe grafi si baroni acuma, candu poporulu întregu se deprinde în arme, ar semnifica c'ă te bati cu morile de ventu, c'ă tristulu cavaleru Don Quixotte. Nu feudalismulu, ci plutocrati'a, domnia banului, lacomi'a dupa averi colossali, rapacitatea de banditi, speculatiunea de charlatani este aceea ce amerintia tieri si popora cu ruina, subminandu totuodata si moral'a, religiunea, credintia în honestatea ômeniloru. Feudalii nu mai tragu nici-unu folosu directu din vechile lor privilegii care nu mai existu. Daca o parte mare din ei se mai tine c'ă oleulu pe de asupra apei, ac'asta isi are cu totulu alte cause, precum, averi mari remase din mosi de stramosi, administrate bine si conservate; alaturea cu acestea sau adeca cu ajutorulu acestora, educatiune si instructiune superiôra, multilaterale si totusi solida, în fine connexiuni pretiôse cu t'ota societatea européna din sferele mai înalte.

Cei din partid'a numita a liberaliloru, carii sunt altu ori-ce numai liberali nu, voiescu se sparia pe lume cu aceea, c'ă autonomistii voiescu se sparga constitutiunea. Ar fi mari nebuni autonomistii, candu s'ar află tocma ei c'ă se lucre contra libertatiei constitutionale si în favôrea absolutismulu. Tocma din contra, autonomistii sunt decisi a sparge prin absolutismulu celu mai periculosu, ingraditu de falsii liberali nationalisti germani, cu forme constitutionali, c'ă se insiele lumea cu ele. Asia, autonomistii sunt decisi a smulge masc'a la o parte, c'ă se se presente scheletulu rinjitoriu c'ă m'ortea, intru t'ota golatarea si uritiunea sa. Nu delaturarea, ci reform'a constitutiunei este scopulu autonomistiloru, largirea ei, c'ă se mai incapa în ea si altii alaturea cu germanii în Cislaitania si alaturea cu magiarii în Translaitania.

Cumc'ă autonomistii au maioritatea s'au vedutu si p'ana acuma la alegerea presiedintiloru si a comisiunei de 24 pentru compunerea adresei la cuventulu de tron. Numai c'atu autonomistii au fostu si drepti, si generosi, precum li s'a si convenitu, c'ă-ci ei n'au abusat de maioritatea lor, ci anume în comisiune au alesu noue membri, cum si c'ate unu vice-presiedinte dintre centralisti.

Mai multe alte puncte ale cuventulu de tron din 10 Octobre merita unu studiu aprofundatu, pe care ar trebui se ni-lu facemu cu totii.

Banc'a austro-ungurêscă.

Este sciutu, că p'ana acum avea o singura banca privilegiulu fôrte pretiosu de a emite bilete de valôre sau asia numit'a charteia-moneta, pentru t'ota monarchia, si aceea era asia numit'a Banca nationale din Viena, carea se întemeiese înca din secolulu trecut. Dela dualismu încôce ungrerii isi încordara tôte poterile, c'ă se fundedie si ei o banca de bilete curatu ungrêscă, ne aflandu înse nicairi decile de milioane în metalu c'ă garantia sigura pentru publicu, au pasitu la invoie'l'a cunoscuta, c'ă adeca banc'a nationale se se prefaca în banca comuna, cu nume de banca austro-ungurêscă, a carei una parte se functionedie si în Ungaria, éra biletele se aiba doue texturi, nemtiescu si ungrêscu, cum si doue arme (Insignia), austriace si ungrêscu. Asupra textulu si armelor curgu discussiunile mai bine de unu anu. În fine dupa scirile mai noue s'au invoitu abia si se crede că

d'ora dela 1 Ian. înainte voru esi în circulatiune biletele noue de banca (Banknoten), éra cele vechi se voru cassa cu incetulu în cursu de vreunu anu.

Intr'aceea directiunea centrale a banc'ei anuntia dilele trecute pre toti c'ati posedu actiuni de ale banc'ei vechi nationale, c'ă mergendu pe la bancile filiali, se le schimbe cu actiuni noue austro-ungurêscu, pentru-că cele vechi se voru cassa. De aceea reflectam si noi pe aceia dintre lectorii nostri, carii au actiuni de ale banc'ei nationale, c'ă se le schimbe p'ana pe la Martiu 1880 sau si mai curendu. Actiunile vechi ale banc'ei nationale au astadi cursu prea bunu, adeca 846 fl. din 600 fl., în care stetesera odinôra mai multi ani. Acestu cursu trebuie se'l'u conserve si cele noue.

Banci insielatôrie.

Cu ac'asta ocaziune reflectam pe publiculu nostru la spurcatele insielatiuni si charlatanii ce se facu în dilele nôstre de c'atra mai multe alte banci, dela Viena, B.-Pest'a, Hamburg, Francfurtu etc., cu asia numite losuri partiali (Ratenbriefe), cu losuri originali (Original-Lose) si cu companii de c'ate 20 de participanti. „Pester Lloyd“ care de altumentrea este celu mai mare amicu alu banciloru, irritatu prin atâtea spoliatiuni de milioane, pe care le storcu charlatanii cu modulu acesta dela lume, dice c'ă ac'asta este camatari'a cea mai blastemata, cu care s'au inbogatitu c'ateva banci si cere dela tribunale, c'ă pe acei insielatori se'i pedepsesca în sensulu §§-loru 379, 380 et 383 din noulu codice penale dela 1878; se fia pedepsiti cu temnitia dela 1 p'ana la 5 ani si în bani dela 500 p'ana la 2000 fl. v. a. (P. Ll. Nr. 270 din 30 Sept.)

Gubernulu facu p'ana acuma numai at'ata, c'ă dede ordinu c'ă pe m'amularii (Häusler) carii ambla din casa în casa cu losuri si promesse, tôte false, se'i prinda si se'i inchida. Noi din partea nôstra rogamu pe romanii, c'ă dela banc'ă necunoscuta si dela ômeni necunoscuti se nu cumpere niciodata nici o secatura de losuri de acelea, se nu creda palavreloru, ci se'i dea pe usia afara.

În c'atu pentru Romania, p'ana înainte cu 5—6 ani, agentii si colportorii charlatani rafinati facea „trebi bune“ cu losuri, cu sorti si cu promesse de ale banciloru straine mai multu numai în Bucuresci, Iassi, Braila si Galati; dara în anii din urma au inceputu se cutriere tôte piatile de a dou'a categoria, scotiendu banii dela mii de ômeni lacomi la castiguri usiôre, înse totu asia de usiori la minte, pe nescie bilete de nici o valôre, false pe din întregulu, tiparite înse frumosu si ilustrate cu figuri de fantasia, c'ă se placa la ochi si se seduca lumea. Totu acei charlatani compunu asia dise reclame pompôse, în care promitu castiguri de sute de mii, punu de le traducu în limb'a nationale, le publica prin diarie si în foi volante, platindu pentru publicare taxe bune din enormele sume pe care le insielea. Sute de mii esu pe ac'asta cale în fia-care anu din Romania. Totu asia se intempla si cu loteriile straine, propria numite asia. Cu acelea înca se scotu bani grei din tiera. Dute înse la „amatorii“ de losuri si loterii straine cu o lista de abonamentu la vreo carte romanesca buna, sau la vreunu diariu seriosu, c'ă'ti arata usi'a, c'ă si cartoforii carii castiga sau perdu într'o singura nôpte câte 50—100 Napoleondori. Pentru literatur'a nationale n'au nici-unu banu.

Gubernelle europene iau mesurile cele mai aprige, at'atu contra banciloru straine, insielatôrie, c'atu si contra loteriiloru straine. Anume gubernulu austriacu p'orta grija prin agentii sei diplomatici din alte tieri, c'ă se demasce pe charlatani, curentedia firmele, confisca losurile, arestedia pe agentii lor. Ar fi timpulu c'ă si gubernulu Romaniei se ia mesurile cele mai seriôse contra acelor locuste voraci si devastatôrie. Sunt alte întreprinderi seriôse, chiaru si banci cu fonduri reali, conduse de ômeni cu caracteru onestu, nepatatu, care se potu recomanda cetatieniloru statului. Se pare înse c'ă este timpulu supremu, c'ă precum s'a facutu în alte staturi, asia si în Romania se ia am'ana chiaru

camerele cestiuni de natur'a acestora, regulandu-le intieptiesce prin legi positive.

Se se mai scia, că âmbla si agenti in numele unoru banci, care nu exista de locu si n'au existatu nici-odata. Acestia sunt trecuti in alte tieri in categori'a lotrilor dela drumuri si a spargatorilor de incuitori. Voiti actiuni, losuri si sórti? Acolo sunt ale staturilor bine intemeiate, guvernate omenesce si intieptiesce, cum si ale bancilor cunoscute, cu fondu reale si garantatu de ajunsu.

Transilvani'a.

— Sibiu 21 Oct. (Diverse.) Consistoriu plenariu adunatu din intrég'a provincia metropolitana gr.-res. romanésca, lucrandu in cursulu septemanei trecute cu mare diligentia, a terminatu si decisu unu numeru considerabile de cause si cestiuni. Preas. Sa domnulu episcopu diecesanu alu Aradului s'a intorsu astadi la resiedinti'a sa.

La cele doue intrebari modeste facute de noi inainte cu trei septemani asupra unoru afaceri grave, scolastice si de fundatiuni, ne venira, de si numai pe cale privata, informatiuni positive. Asia se adevérdia, că ministrulu instructiunei a taiatu in adevéru in autonomi'a bisericésca candu a poruncitu, că propunerea limbei magiare in scólele elementarie se se defiga la câte 8 óre pe septemana. Daca, si cum voru fi remunstratu auctoritatile eclesiastice competente la acea ordonantia, nu amu aflatu pâna acuma.

Totu asia se adevéru si scirea despre cealalta ordonantia ministeriala, prin care sunt opriti anume Blasianii, a cumpará mosii, pamentu, dominiu, scurtu, averi immobili, din fondurile eclesiastice, administrate de cleru. Jurisconsultii pe cari ii are Blasiu sciu fórté bine, că in Transilvani'a mai domnesce inca totu Codicele civile de legi ale Austriei, in care nu se afla nici umbra de unu interdictu cá acesta, ce semena fórté cu vechi'a lege feudalistica, dupa care nu potea cumpara nimeni averi immobili nobilitarie, decâtu numai cu invoirea Corónei, buna-óra precum se cumparase mai de multu dominiulu dela comun'a Cutu pentru seminariulu metropolitanu din Blasiu. Aceiasi jurisconsulti avendu codicele de legi si intrég'a praxe dela 1854 incóce sub ochii loru, au si datorinti'a de a reflecta pe ministru la ordonantia sa si a'i observa, că superinspectiunea statului asupra averilor bisericésca nici in Transilvani'a si nici airea in tóta Europ'a civilisata nu s'a explicatu nici aplicatu in sensulu acesta, si nu s'au aflatu nicairi vreunu ministru care se fia poruncitu cuiva, ce se cumpere pe banii sei. Asia ceva nu ar mai fi superinspectiune, ci unu tutoratu din cele mai periculóse. Clerulu rom.-catholicu ungurescu din Transilvani'a cumparase mai antierti unu dominiu, de nu ne insielamu, cu 400,000 fl., fóra cá ministrulu se'i fia plesnitu prin capu a'lu opri. Dilele acestea se va tine la Alb'a-Iuli'a tocma sinodulu amestecatu romano-catholicu, compusu din clerici si din mireni, care dupa tóte probabilitatile se va ocupa si astadata cu fondurile si dominiile eclesiastice, fóra cá se întrebe pe vreunu ministru. Calvinii, luteranii, unitarianii din Transilvani'a si Ungari'a, tari, fórté tari in aperarea autonomiei loru, cumpara cu banii loru, din fondurile loru, ori câte averi immobili potu cumpara, si nu s'a pomenitu cá se le fia disu vreodata cineva: Nu cumparati bunuri immobili, ci se elocati fondurile vóstre numai in cutare obligatiuni de ale statului.

Ajunsu-au lucrarile acolo, in câtu numai autonomi'a bisericeii greco-catholice romanesci se devina o fictiune, frase sunatória in desiertu? Pâna aci se ajunga óre egalitatea de drepturi? Contra blasianilor nu a fostu in stare de a proba pâna acum nimeni, că aru fi dilapidatu ceva din averile si fondurile eclesiastice. Dara unde s'ar si potea, candu fisculu le mai tine pâna in dio'a de astadi cu mana de feru in administratiunea sa. Numai fondurile remase dela fericitulu mitropolitu Alexandru St. Siolutiu se administra in locu, prin unu corpu mixtu, compusu din clerici si seculari, in sensulu testamentului seu. Cum a fostu administratu acelu fondu pâna acuma, se cunósce din sum'a ce se facu din adaogerea veniturilor anuali, care se apropie la 300,000 fl. v. a. Din acea suma se cumparara mosiile commasate dela Cenade-Cergau, cá din una ce stá mai multu sub administratiune nationale decâtu eclesiastica; apoi insusiu testatorulu a lasatu cu limba de mórte: se cumparati bunuri immobili. Póte unu ministru se infranga testamente, a caroru validitate legale este recunoscuta, sanctionata? In veci nu póte.

De altumentrea ni se spune cá lucru pozitivu, cá s'au aflatu unu pretendente de alu unuia din din

vendietori, care a cerutu anularea licitatiunei. Recursele de nullitate sunt in adevéru unu midiulocu fórté probatu in mai multe casuri de a nimici din lips'a unui punctuletiu de forme, ori-ce licitatiune. In acestu casu blasianilor le-ar remanea érase in lad'a wertheimiana acei 47.000 fl. pe cari érá se'i dea, anume comitelui Georgie Csáky 25000 si lui Comáromi (s'au mai esactu la creditorii sei) 22,500 fl. Védiendu si blasianii si altii carii voiescu se aiba proprietate de pamentu in locu de chartia, cá in patri'a loru nu'si ajungu scopulu, voru veni la ide'a la care au venitu de multu capitalistii din Austri'a, ba chiaru si càtiva magiari curati, pe cari'i cunóschemu si noi bine, cá se'si cumpere dominie in Romani'a.

— (Comunicatiunea cu Romani'a). In unulu din Nrii precedenti mai atinseramu ceva in acésta cestiune inportanta. De atunci veni scirea positiva, cá calea ferata pe Valea Prahovei — Brasiovu-Predealu-Sinaia-Comarnicu-Bréz'a-Campina, se va deschide intréga si de siguru asia, in câtu comunicatiunea cu capital'a Romaniei va fi restabilita perfectu. Cu aceeasi ocaziune inse reflectaramu si la miserabil'a comunicatiune dela Sibiu cu Romani'a prin Turnu-rosiu.

Locuitori fruntasi din vecinatate voru se scia de siguru, cá pentru asternerea sioselei dela Calimanesci incóce s'au votatu si numeratu in anii trecuti de câteva-ori sumele necesarie, drumulu inse totu nu s'a facutu, decâtu numai pâna la unu punctu dincóce de Calimanesci, éra de acolo incóce se ferésca D-dieu se nu caletoresci érn'a sau pe timpu ploiosu, cà-ci te joci cu viati'a. Totu asia se traganédia de 25 de ani si facerea sioselei dela Campu-lungu spre passulu Branului, in câtu se face cu chiu-cu vai pâna la unu locu, apoi éra incetédia.

Bine ar fi candu vreunu prefectu, vreunu colonelu, s'au chiaru vreunu domnu ministru ar visitá si localitatile de vami si de custodia, de pe la fruntaria si anume pe cele dela Turnu-rosiu, care in comparatiune cu cele de pe teritoriulu transilvanu sunt adevérate bordeie, colibi, ruine, éra nu locuintie de functionari si de oficiari.

Dintre scirile particularie venite in dilele din urma avemu si unele, care voru interessá pe multi dintre lectorii de dincóce. Junele dr. de medicina d. Blasianu dupa ce depuse la facultatea din Bucuresci examenulu de admitere cu succesu eminentu, a si fostu admisu la pracse in Romani'a. Pe d-nu Crainicu, maioru reformatu (dimissionatu), curtea juratiloru ilu acquità pentru conflictulu sangerosu de asta-véra.

Doue proiecte de legi din cele mai inportante.

Din proiectele de legi prevediute in cuventulu de tronu alu Austriei, ministeriele ambeloru parti ale imperiului au si inceputu a da pe cele mai inportante. Intre acestea la locul antaiu este proiectulu de lege relativu la administratiunea Bosniei si Hertiegovinei si stá din siese §§i, alu caroru simbure este cá, dupa-ce acele provincii au fostu ocupate cu poterile ambeloru parti ale monarchiei, ministeriele respective se fia autorizate a influintiá in administratiunea provisoria a acelora, prin urmare se participe la tóte discussiunile, câte se voru deschide in acésta cestiune. Spesele administratiunei loru se se copere din veniturile acelora; déca inse acele nu s'ar ajunge si s'ar cere subventiune dela monarchia, atunci ambele parti ale acesteia au se le' voteze prin legi consunatórie. Ori-ce alte schimbari s'aru face pe viitoriu, in acele provincii, au se tréca prin legislatiunile ambeloru tieri.

Care este intielesulu genuinu alu acestui proiectu? Elu este fórté afundu taiatoriu in dualismu; cà-ci adeca, dupa-ce Bosni'a si Hertiegovin'a nu se incorporéza si nu se dau nici in administratiunea Austriei nici in a Ungariei, ele remanu cá se fia administrate si guvernate de càtra ministeriulu centrale din Vien'a. Ér' cele doue parti ale monarchiei sunt obligate a implini lipsele de bani, care s'ar arata dupa timpuri mai alesu candu voru incepe se faca si pintre muntii Bosniei cali ferate, cine mai scie pâna unde. Acésta prevedere au adusu pe press'a opostiunei unguresci in furia precum abia s'a mai vediutu de 12 ani incóce; cà-ci niciodata nu s'a disu pâna acum despre unu ministru, ceea-ce scrie „P. Napló“ din 16 Oct.: „In locu de a face colecte pentru unu mausoleu lui Fr. Déak, faceti mai bine o temnitia in care se inmortentati pe Coloman Tisza.“ Si acestu limbagiu brutale demnu de americani, adressatu ministrului presiedente alu Ungariei, ese din pen'a unui aristocratu, baronu, magnatu alu tieriei. Pricepemu si noi fórté bine, cá pe unu ministru se'lu dea in

judicata criminala, ori candu elu comitte si comanda organeloru sale administrative prin ordonantie ministeriali, cá se calce legi sanctionate, sau se nu le execute, sau se falsifice sensulu loru claru si respicatu; ori cá le comanda se subtraga bani publici, sau se vendia dreptatea pe bani; in casuri de acestea, da, au patit'o si in alte tieri unii ministrii, d'aca in acelea au existatu adevérata lege pe responsabilitate ministeriale, éra nu numai fictiune. Dara candu ministrulu unu statu se se dice a fi constitutionalu monarchicu, vine cu unu simplu proiectu de lege, inse cá atare incuviintiatu de monarchu si permisu cá ministrulu se'lu astérna corpului legislativu spre desbatere, — a'i dice atunci: la temnitia cu tine, semnifica puru si simplu a denega ori-ce respectu corónei, cu care altumentrea unguirii se lauda in lumea mare si o pórtá in gura pe fiacare di.

Cá proiectulu de lege relativu la Bosni'a si Hertiegovin'a este de cea mai mare inportantia pentru tóte popórale monarchiei, nu mai incape nici-o indointia; cá inse tocma Corón'a este prea decisa a'si realisa planurile sale in acea directiune, si cá popórale slave, barbatii de statu, si generalii loru ii voru sta in ajutoriu cu totu zelulu si devotamentulu, o póte sci de siguru si celu din urma magiaru; inca si mai multu: cá massele poporului austro-germanu, industriali, comercianti, artistii etc. nu numai se bucura de ocuparea acelor tieri, dara si dorescu din sufletu incorporarea loru definitiva, o póte sci oricine are a face cu germanii. Unu campu largu vedu ei deschidiendu-se pentru industri'a si comerciulu loru pe viitoriu in totu triunghiulu iliricu, si pâna la unu gradu óre-care au dreptate. Anglii si francesii le voru face mare concurentia; dara in fine voru lupta si austriacii, cà-ci si ei sunt ómeni fórté laboriosi si voru strabate in multe.

Altu proiectu de lege pusu pe mesele corpurilor legislative mai dintru odata, in Vien'a si in Budapesta, este pentru intregirea armatei sau legea de inolare, de asentare. Candu cu infintiarea celui de antaiu dualismu, se decisesse cá si legea acésta se tréca de aci inainte prin forme constitutionalii; dupa aceea s'a si creatu o lege noua cu conditiune de a se lucra dupa ea in cursu de 10 ani. In anulu trecutulu se prelungi provisoriu pe 1 anu; acum este se se innoiesca. Ministeriele si prin trensele Corón'a ceru in acestu proiectu de lege mai multu numai conservarea de statu quo, adeca: efectivulu armatei intregi se fia cá si pâna acuma totu 800,000, servitiulu activu (intielesu si celu din reserva) totu 12 ani, mai in scurtu, se remana tóte cum au fostu, macarca mai virtosu dela 1871 incóce alte staturi au facutu minuni intru inmultirea poterei armate, cà-ci tóte s'au inarmatu pâna in dinti, in câtu ti se pare cá in fiacare di stau se'si sara in capu unii la altii. In motivarea proiectului de lege se recunósce, cá acésta armare universale este unu reu infricosiatu, dara nu scie mai multu de câtu se dea sperantia, cá dóra va urma si desarmarea generale, in care astadi nu crede nimeni.

Din diecesea Oradei.

Lectorii nostrii isi voru aduce aminte, cá dupa mórtea nefericitului episcopu Ioanu Olteanu cei interesati in cauza din ambele parti ale diecesei cerea cu justa ingrijare si cu insistentia, cá se fia informati prin organe de publicitate despre starea desolata in carea remasese ea in veduvi'a sa. Intocma asia se intempla si in timpulu de fačia, dupace diecesei i se dete unu altu episcopu, si cum se intempla de comunu, ómenii in casuri de acestea isi perdu curendu patienti'a. Unii voru se scia ce s'au facutu cu fondurile; altii intréba ce s'au alesu cu administratiunea dominiului dela Beiusiu, remasau acelea totu cá apanage lui Nedetzky si companiei sale; in fine multi sunt fórté ingrijati pentru venitoriulu gimnasiului dela Beiusiu. Se afla si de aceia, carii tnu cá nu este bine se discute in publicu lucruri de natura fórté delicata, precum sunt si acestea. Ne-amu alatura si noi la parerea acestora, candu amu vedea cá in diecesea Oradei existe óresicare viétia bisericésca constitutionalu, unu corpu numitu ori si-cum, inse ceva mai numerosu decâtu unu consistoriu, care se se ocupe inadinsu de afacerile materiali, de averile, de regularea diverselor fonduri diecesane, eclesiastice, scolastice, filantropice. In acestu casu totu s'aru informa persóne mai multe, si ingrijarea, si suspitiunea (prepusulu) nu aru prinde locu prea usior. Asia inse canta tóte paserile pe coperisiu care cum ii vene.

Din partea nótra avemu numai informatiuni de acelea, de care presupuneamu pâna in dilele din urma, ca trebue se fia ajunsu pâna acum la cunoscenti'a tuturor diecesaniloru. In câtu pentru fonduri: Dupa negotiatiuni lungi si anevoióse cu cei dela putere, in fine preas. sa episcopulu diecesanu Michailu Pavelu luá asupra'si de buna voia, cá sum'a fonduriloru de 110,000 fl. val. austr. dilapidata de antecessorulu seu, se o pona la locu din economiile cate 'i va ajuta Ddieu se faca. Se pare inse cá cei mari si tari n'au fostu indestulati

nici cu atata, ci au mai cerutu că episcopulu actuale se mai platesca alte 65 mii fl. datorii private, pe care le facuse nefericitulu Olteanu pe la usurari. Se dice că episcopulu Pavelu spre a pune odata capetu la atatea scandale, s'a înduplecatu că se scurga si acestu pacharu plinu de fiere, până in fundu.

Despre starea actuale a dominiului se scie numai atata pozitivu, că Nedetzky fu scosu din acela fôra voi'a lui prin avocatulu plenipotentu ale episcopiei, că inse elu alerga la B.-Pesta spre a midiuloci, că daca episcopulu ilu scôse, incaî se'i faca o pensiune pe viatia, firesce pentru meritele sale economice, de care se spârîase si ministrulu pre candu ilu departase din administrarea dominiilor banatiene, inainte de a'lu arunca in spinarea episcopulu Olteanu sub titlu de nimicu, că ar fi nepotu alu lui Franciscu Deak. Pensiune nu i s'a încuviintiatu că atare, se numera inse aceluasi Nedetzky câte 100 fl. pe luna, din veniturile episcopiei sub titlu mai multu decâtu curiosu, de „ajutoriu,” până ce ministrulu sau altu cineva ii va afla vreo alta functiune undeva. Era de nu'i va afla nimeni nicairi si nici-odata, atunci Nedetzky se traga mereu 1200 fl. pe anu din veniturile episcopiei până la finea vietiei sale? Minunata logica!

Starea gimnasiului dela Beiusiu este ceea ce insufla grija mare la toti căti mai simtu câte-ceva romanesc. Acelu gimnasiu a implinitu tocma 50 de ani, de candu s'a deschisu mai antaiu prin prea fericitul episcopu Samuilu Vulcanu, că gimnasiu latino-romanesco. Documentulu de fundatiune alu aceluia s'a publicatu si este cunoscutu la cei interesati in cauza. In cursulu aniloru, in urm'a reformelor radicali introduse in tôte gimnasiile pe temeiulu regulamentulu austriacu din 1850 adagându-se inca 3 clase superiori, s'au cerutu si spese mai multe; intr'aceea s'au scumpitu si pretiurile obiectelor, si asia professorii nu s'au mai potutu ajunge cu salariile vechi. Sub episcopii carii au succesu, in locu de a se inmulti fondulu gimnasiului din veniturile episcopiei, dupa exemplulu lui Vulcanu, au cersitu subventiune din fondurile mari ale rom. catholicilor. Pre câtu timp se temea, mai alesu sub periodulu absolutismulu, de resboiu cu Russi'a si de trecerea „unitiloru la neuniti,” li s'au datu subventiuni, mai tardiu inse li s'au curmatu. Dupa acêsta gimnasiulu dela Beiusiu recurse si elu la didactru (taxa scolastica), si fiindu-că nu se ajungea nici asia, la salariile profesoriloru, de altumentrea fôrte modeste, s'au mai adaosu din cass'a diecesana remasa dupa môrtea episcopulu Vasiliu Erdêli (m. 1862). In urmarea repausarei episcopulu Iosifu Popu-Selageanulu (m. 1873) se speră că gimnasiulu dela Beiusiu va avea unu ajutoriu buniceleu din venitululu celoru 20,000 fl. v. a. destinate in testamentu că fondu speciale pentru gimnasiu. Este inse sciutu ce s'a intemplat cu testamentulu episcopulu Iosifu. Pare că ar fi o „facatura,” ca cele mai multe donatiuni testamentarie facute de cătra persoane pre atatu de generose, pre câtu si religiose, in favorea bisericiloru si a scôleloru nationali romanesce, se fia combatute candu din partea gubernulu, candu din a consangeniiloru, si cu exceptiune de testamentulu lui Simionu Romantiai, totu numai din lipsa de formele cerute de legi. Precumu la testamentulu lui Iova Popovicu dela Lugosiu, asia si la celu remasu dupa episcopulu Iosifu, au lipsitu unele forme, din care cauza colu au intentatu procesu nepotii, din cõe fisculu. Pâna pe la Aprile a. c. procesulu asupra testamentulu dela Oradea, dupa cinci ani de traganare, se află in apelatiune la curtea suprema. Pe atunci se spunea, că fisculu (statulu) s'aru fi adjuccatu din averea episcopulu Iosifu a trei'a parte, si că restulu de $\frac{2}{3}$ ar fi se se inpartia in sensulu asia numitei conventiuni Coloniciene intre diecese si consangeni in parti egali. Nu scimu daca de atunci încôce s'a terminatu acelu procesu, speramu inse că adeveratii amici ai culturii romaniloru nu voru lipsi pe publiculu competente de informatiuni exacte.

Atata inca se mai scie, că lacomi'a episcopulu Olteanu atacase si mass'a testamentaria a fondulu remasu dupa ep. Iosifu, că-ci luase inprumutu din acela 68,000 fl., a mai incassatu si alte pretensiuni de ale aceluia pâna la 20,000 fl. v. a., cu totulu 88,000 fl. Nu amu aflatu daca acêsta suma se coprinde in sum'a totale a passiveloru lui Olteanu de 175 mii florini sau si mai multu, dara in fine trebue se vina timpulu, in care se se publice compturi exacte despre tôte fondurile si datoriile, atatu active câtu si passive, pentru-că se le cunôsca celu puçinu diecesanii, carii au sant'a dreptate că se fia informati exactu.

Episcopulu Iosifu asecurase gimnasiulu din Beiusiu mic'a subventiune anuale de 600 fl. din venitululu dominiului; acelasu episcopu mai intindea la unii teneri câte o sumusiora, pre candu aveca se depuna examene de profesori din sciintiele filosofice etc. Incepuse si bietulu Oltênu se adage la platile profesoriloru câte o miisiora de florini pe anu, că se o inpartia intre densii, pre candu diecile de mii se ineca mai virtosu in B.-Pest'a. Dara cu ajutorie de acestea mici, neinsemnate, nesigure, date că din gratia, că de pomana, starea gimnasiului din Beiusiu va remanea totudeauna precaria, pâna candu intr'o di fatale, Musele se voru departa cu totulu de acolo, si atunci sufletulu episcopulu Samuilu se va simti torturatu chiaru si intru imperati'a ceriului. Musele, adeverat'a sciintia, nu vrea se traiêsca din gratia că dascalii buchieri din tierile turcesci. Nu le sunt de ajunsu lipsele materiali, ci profesorii mai au se si traiêsca in frica continua, care merge asia departe, in câtu de ex. cu ocaziunea procesulu de pressa intentatu din caus'a colectiunei de documente, remase in 2 tomuri dela repaus. preotu Ioanu Munteanu cu tóta bibliotec'a lui in proprietatea bibliotecii, directorulu si cei mai multi profesori de frica că se nu se compromita si ei si se nu periclitiedie chiaru existenti'a gimnasiului, au datu afara acelea Miscellaneae, sub pretestu că ele nu aru coprindie nimicu ce ar merita conservarea, candu tocma din contra, în acea colectiune se afla multe scrieri

prea interesante, de valôre istorica si literaria, unele fôrte rare, altele unice, din care adeca nu se mai afla nicairi unu alu doilea exemplariu. Mii de carti, scrieri si documente, adesea fôrte compromitetiorie pentru persoane, clase, corporatiuni, inca si monarhi, se afla depuse si conservate in nenumarate biblioteci din tierra, fôra nici o frica de mesuri tirannice. Ajuns'au ôre numai romanii din acestu imperiu, că se 'si renege istori'a lor, sau se o citêsca prin suterane, prin pesteri, intru ascunsu, la lumina de falinariu orbu? O sierbitute ca acêsta se o sufere cine o pôte, dara omu care 'si simte a sa demnitate, ii va da numele pe care'lu merita.

De altumentrea nici chiaru in Oradea mare starea romaniloru nu difere multu de a profesoriloru din Beiusiu. Dupa informatiuni repetite, atatu din anulu trecut, câtu si mai de aprôpe din Septembrie a. c., nici canonicii nu mai cutêdia se vorbêsca in publicu romanesco; ba unii nu-si mai vorbescu limb'a nici chiaru intre 4 pareti. Se credea pâna acuma de comunu, că unde sunt episcopii si mitropolii, anume de ritu orientale, cu limba nationale, poporulu se inmultiesce si limb'a castiga. Ilusiune trista! In Oradea se intempla tocma contrariulu. Cele mai multe familii romanesce din classea burgesiiei au disparutu, a remasu numai seracimea prin suburbii. Caus'a acestui reu mare si rusnatoriu totu-odata, este usioru de a o explica.

Romania.

In fine dupa o lupta infocata si chiaru inversunata de mai multe dile, camer'a deputatiloru decise in cestiunea jidovêsca abia Sambata in 6/18 Octobru, cu majoritate pe care nu o mai asteptă nimeni. Proiectulu gubernulu, modificatu cătuva in sensulu opozitiunei, sau mai bine alu opozitiuniloru, fu adoptatu cu 133 voturi pro si numai 9. contra; 2 deputati s'au abtinutu, 3 au lipsitu, că-ci adeca numerulu membriloru camerei actuale constituante este de 147. Reflectandu la legea electorale a Romaniei, se va potea dice cu totu dreptulu, că acêsta revisiune fatale a constitutiunei in art. 7, in sensulu art. 44 alu tractatulu dela Berlin, se faci de cătra tiér'a intrêga, mai virtosu daca la acelu votu se va alatura si votulu corpulu ponderatoriu, alu senatulu, care inca se va pronuntia dilele acestea.

Ne avendu la man'a nôstra in aceste momente textulu emendatu si autenticu alu legi asia cum se votă acelasu, amanamu publicarea lui pentru altu Nr. si ne indestulamu a permite astadi numai, că rezultatulu votulu fu telegrafatu in aceeasi ôra dela Bucuresci la tôte cabinetele si la multime de diarie straine; precum si, că Alianti'a israelita totu este amarita in sufletu, că-ci cu tôle miliônele risipite nu a fostu in stare se sparga cetatea romanêsca, nici se puna fundamentele la unu statulu poliglottu in Romani'a care e statulu nationalu cu o sindura limba.

— Mare lucru este in lume unu gubernu parintescu si legislative parintesci. Dupace in anulu 1864 locuitoriloru sateni li s'au datu ocaziune de a'si cumpara mosiôre cu pretiuri fixe, pe langa plata in anuitati, nu scumpe, mai tardiu s'au datu insuratiiloru mosiôre, si acum se dau celoru carii si-au versatu sangele in resboiu, in fine mai éta si o lege noua, prin care poporatiunea din câteva districte este aparata de lipsa si fome.

„Proiectulu de lege, votatu de Adunarea deputatiloru in siedinti'a de ieri, 5 curent, si prin care doue-spre-diece consilii judetiene sunt indatorate a contracta inprumuturi pentru ajutoriulu locuitoriloru lipsiti de hrana.

Art. 1. Consiliurile judetieloru Dambovitia, Gorj, Muscel, Romanati, Teleorman Mehedinti, Valcea, Oltul, Ilfov, Dolj, Vlașca si Rômnicu-Sarat sunt indatorate a inprumuta sum'a de lei 2.737,893 dupa cum urmêdia:

Dambovitia	200,000
Gorj	600,000
Muscel	40,000
Romanati	384,000
Teleorman	80,000
Mehedinti	200,000
Valcea	265,000
Olt	200,000
Ilfov	100,000
Dolj	200,000
Vlașca	100,000
Rômnicu-Sarat	8,000

Art. 2. Mentionat'a suma de 2.737,893 judetiele o voru lua cu inprumutare dela cass'a de consemnatiuni cu o dobanda anuala de 5 la suta si o voru restitui prin anuitate in terminu de 4 ani.

Consiliurile juditiane sunt obligate a radica, totu cu modu de inprumutare, si ori-ce alte sune disponibile ar avea comunele rurale sau judetiele din fondurile de prestatiuni, spre a reduce astfelu

cifrele insemnate pentru fiecare ar lua cu inprumutu dela cass'a de depuneri si consemnatiuni.

Art. 3. Membrii alesi din sinulu consiliuriloru, voru contracta in numele acestoru autoritati, si voru ridica valôrea inprumuturiloru, cari se voru intrebuintia la cumperare de producte, spre a se distribui locuitoriloru in lipsa.

Art. 4. Consiliulu se indatorêdia a inscrie la partea venituriloru prin budgetele loru anuale sum'a ce urmêdia a se incassa dela locuitorii inprumutati, iar la partea cheltueliloru valôrea anuitatiei, care se va restitui casselor de unde s'au inprumutatu.

Art. 5. Implinirea capitalulu inprumutatu si a dobandiloru se va face dela locuitorii de odata cu incassarea celorlalte dari si se voru in trebuintia, pentru acestu sferisitu aceleasi mijlôce de percepere, conformu legi de urmarire.“

— (Continuare din din discursulu ministrulu de esterne Bas. Boerescu.) In adeveru d-loru, este séu nu la noi cestiunea Evreiloru o cestiune religioasa? Nu ati respunsu d-vôstra toti, că ea este, puru si simplu, o cestiune sociala si economica. Va se dica religiunea, pentru Evrei, că si pentru ori-care altu strainu de ori-ce religiune, nu pôte fi o pedeca la dobandirea si exercitarea drepturiloru civile si politice; atunci se o declaramu curatu. Eu unulu m'amu miratu pentru ce d-vôstra din opozitiune nu ati declaratulu că ve uniti cu noi si primiti principiulu inserisu de gubernu in capulu proiectulu seu. Onor. d. Conta, de si nerevisionistu, inse in comitetulu nostru de delegati, a primitu si a votatu acestu principiu. De ce alti membri din opozitiune nu facu totu asia? Ba inca ve martusescu că mirarea mea a fostu mare, candu in proiectulu opozitiunii, care a cadiatu la votu dilele trecute, nu am vediatu formulandu-se specialu principiulu egalitatii civile si politice, cum facemu noi.

Nici unu oratoru alu opozitiunii, care a combatutu proiectulu nostru, n'a declaratulu ca se unesce cu principiulu inserisu in capu. Ce-va mai multu: d. Ionescu a declaratulu ca primesce unele paragrafe din proiectulu nostru; insa n'a disu nimicu in privinti'a principiulu. D. Marzescu a criticatu chiaru paragrafulu care contine acelu principiu, că cum dintr'insulu aru resulta emanciparea Evreiloru. Déru se ne intielegemu, puçinu pentru momentu, asupra acestei cuventu de emancipare. De ce emancipare a voitu d. Marzescu se vorbesca aici? De emanciparea religioasa, in sensulu acesta că noi admitemu egalitatea religioasa? Acêsta emancipare o admitu si o sustinu si ve adauga că, ori de câte ori in strainatete mi-se impută că noi n'amu intielege se recunoscemu egalitatea religioasa tutuloru cultelor, eu amu protestatu cu tarie, declarandu că natiunea nu intielege a jenă intru ce-va libertatea cultelor, séu a admite inegalitati intre ômeni din cauza de religiune. CREDU, am fostu in dreptu si am exprimatulu simtieminsele tieci candu am facutu asemeni declaratiuni. (Aplause). Suntu sicuru ca si d-nii din opozitiune suntu de aceeasi ideia; suntu sicuru că si d-loru admitu principiulu egalitatii civile si politice. De ce atunci se nu'lu inscria francu in capulu Constitutiunii, de ce se nu se exprime limpede si lealu; de ce reticentie, de ce lasa locu la interpretari si la indouieli imprudente?

O consecentia practica a introducerii acestui principiu, pe care gubernulu 'lu-a pus in capulu proiectulu seu, este că tôte diterintiele séu pedecel, care esistau in legile nôstre anteriore, in privinti'a dobandirei séu exercitarii drepturiloru civile si politice, cadu; candu o dispositiune constitutionale prescrie că religiunea nu mai pôte fi o pedeca, o cauza de inegalitate, prin acêsta chiaru se abroga tôte dispositiunile contrarie continute de legile anteriore. Acêsta inse nu va se dica că nu putemu face alte legi conservatôre séu preservatôre, de totu felulu, si pentru Romani si pentru straini; déru prin aceste legi nu se mai pôte admite vre-o inegalitate, vre-o inferioritate, séu vre-o deosebire, basate pe diferintie de religiune. Acêsta trebue s'o scimu positivu si lamuritu.

A nu formulă principiulu celu nou din art. 44, este a lasă locu la banuiea că am mai introduce diferintie basate pe religiune. De aceea imprudenti'a face opozitiunea că nu se unesce cu noi asupra principiulu, ea, care declara asia de desu, că cestiunea israelita nu este religioasa.

Noi nu ne jenamu a declară, că principiulu acestei egalitati ilu primimu francu, absolutu, fara reserva. Déca d. Marzescu vede intr'acêsta unu proiectu de emancipare, ei bine, repetu: suntemu pentru o asia emancipare. Spuna d-lui că este contra; spuna că religiunea mai pôte constitui o diferintia intre persoane, fia ele straine séu romane! Inse nu credu că voiti una că acêsta. Atunci sunteti cu noi pentru emancipare. Intiegeti érași că voiti a mai conservă ceva din dispositiunile legiloru anteriore, cari prescriau diferintie de drepturi din cauza de religiune? Declarati acêsta; că-ci noi ne declaramu că nu voim una că acêsta.

Déca inse candu ne ati spusu că proiectulu nostru este basatu pe emancipare, é' nu pe naturalizare, ati intielesu numai modulu de aplicare alu principiulu din art. 44, ve voiu probă peste puçinu câtu ve insielati, si numai acela ce nu va voi se védia, numai acela care nu va voi se audia, nu va intielege.

Astfelu dar', d-loru, in partea sa intaia, proiectulu nostru este in perfecta conformitate cu art. 44 din tractatulu dela Berlinu.

Déca am pusu cuventulu dobandire in proiectulu nostru, ceea ce a criticatu d. Marzescu, si nu ne amu marginitu in cuventulu exercitare, caus'a este că acêsta érá conformu cu sistemulu adoptatu de noi, acela alu naturalisarii, é' nu alu emanciparii. Trebue d-loru, se

scimu a ne familiarisá puçinu cu terminii sciintiei internationale; si se nu ne luamu numai dupa frase retorice si pompóse. Daca am fi adoptatu sistemulu emanciparii Evreilor, fia absolutu, fia pe categorii, dupa cum ne presupune opositiunea, atunci nu amu fi mai pusu cuventulu *dobandire*, pentru cá emanciparea presupunea unu dreptu preexistentu; noi inse n'amu admisu acelu dreptu preexistentu, si de aceea a trebuitu se vorbim de *dobandire de drepturi*. Naturalisarea nu presupune preesistare de drepturi; de aceea printr'insa se dobandesc drepturile si cei ce le dobandesc, le si exercita. Acestea, d-loru, nu le spunu numai astadi; ele sunt totu asia spuse de mine ministriloru straini cu cari amu avutu onóre se vorbescu, dupa cum se afla constatatu in memoriulu care contine resumatululu tutuloru argumenteloru cu care amu aperatu interesele tiei in strainatate.

In acestu memoriu se afla constatatu cá noi amu declaratú cá natiunea nu póte admite altu sistemulu pentru aplicarea principiulu din art. 44, de cátu acela alu naturalisarii individuale. Opositiunea in sa voiesce cu ori-ce pretiu se ne dica cá noi amu sustinutu sistemulu emanciparii pe categorii, ca-ci, repetu inca odata, presupunu unu dreptu preexistentu. Insa faptele vinu de probéza, cá noi amu combatutu emanciparea acésta, prin cele mai tari si mai juste argumente.

Eca, de exemplu, ce dicu in memoriu, la pag. 16: „Cu modulu acesta numai faptul realu alu asimilarii, éru nu vre-unu dreptu preexistentu dobanditu séu ordonatú, va justifica efectulu retroactivu datu principiulu naturalisarii fara deosebire de religione.

„Acestu modu de a procede, in armonie cu noulu principiu alu egalitatii religiose pusa in loculu art. 7, are in sa pentru Romani avantajulu importantu de a'i adaposti contra pericolulu unei prea rapede si prea mare infusii de elemente eterogene.

„Acestu pericolu, de care greu isi dau séma cei ce nu cunosc Romani'a, este cuventulu principale alu *repulsiunii reinvinse*, si potu dice mai unanima, ce Romani areta in contra aceia ce se chiama *sistemulu categorieloru*.”

Astu-felu déru, fiindu claru probatu cá, aci cá si in strainatate, guvernulu nostru a sustinutu numai sistemulu naturalisarii individuale fara categorii, ca impusu admisibilu in tiera, a trebuitu se formulamu principiulu cuprinsu in art. 44 in modulu celu mai corectú, cá si dicemu cá diferenti'a de religione nu mai constituie o pedeca pentru dobandirea si exercitarea drepturilor civile si politice. De cele-lalte doue paragrafe din art. 44, nu amu mai vorbitu de locu in proiectu, cá-ci, dupa cum amu aretatú dejá, atátu libertatea culteloru, cátu si egalitatea tratarii strainiloru, fara deosebire de religione, erau deja cuprinse in Constitutiunea nóstra.

M'amu miratu numai de d. Marzescu, candu 'lu-amu auditu cá art. nostru 21 din Constitutiune n'aru fi destulu in acordu cu paragrafulu alu doilea din art. 44 din tratatululu dela Berlinu; cá, adica, acestu articolu 21 n'aru fi suficientu, si cá aru potea da locu la dificultati si la neintielegeri viitoare între noi si puterile straine; cá-ci s'aru putea crede cá, paragrafulu alu douilea din art. 44 dicédu cá nici o pedeca nu se va pune séu la organizarea erarchica a diferiteloru comunitati, séu la raporturile loru cu siefi loru spirituali, art. nostru 21 nevorbindu de acestea, s'aru putea ivi acele pedeci. Insa, d-loru, art. 21 este forte lamuritu, elu garantéza libertatea tutuloru culteloru, si prin acésta se intielege si respectulu erarchiei séu raporturilor spirituale cu siefi loru spirituali. Numai unu Romanu n'aru trebui se arete indouiei asupra acestui punctu. Ve declaru, ca in strainatate, nici o persóna din lumea diplomatica nu 'mi-a facutu obiectiuni asupra art. 21. Mi s'a facutu o asia obiectiune cá a d-lui Marzescu numai la Roma, inse ea nu provenia dela unu barbatu politicu, ci din partea unui membru alu alianției israelite. (Aplause).

Acela singuru 'mi-a facutu aceeasi obiectiune in contra art. 21, cá-ci scia tóte articolele din Constitutiunea nóstra; elu numai 'mi-a disu cá art. 21 n'aru fi indetulatoru cá se se respecte organizarea erarchica de care se vorbesce. Eu in sa 'i-amu respunsu cá d-lui nu trebue se intielega cá comunitatile religiose se pretinda a forma la noi Statu in Statu, asia in cátu se póta esclude dreptulu de preveghiare si de controlu alu Statulu, pe care 'lu are ori-ce Statu autonomu, chiaru asupra organizarii erarchice a culteloru si a raportulu loru cu siefi spirituali, cá-ci atunci cum Statulu aru preveghia se nu se compromita ordinea publica cá si bunele moravuri? Fia-care cultu este liberu a' si organiza erarchi'a sea cum va voi, déru dreptulu Statulu de a controla si preveghia prin legi speciale organice este totu atatu de necontestatu. Nu trebue déru cá d. Marzescu se se indouiesca macaru de acestu dreptu alu Statulu; Statulu va avea dreptulu, pe viitoru. prin legi interioare, a regula modulu autorisarii functionarii rabiniloru, si alte asemeni mesuri pentru practica esteriora a culteloru, in marginea catu se nu atinga libertatea care este garantata si cultulu Israelitiloru. A presupune, cum face d. Marzescu, ca alte puteri aru avea dreptulu se intervina in asemeni cestiuni secundarie interioare, este a presupune cá are se se nege complet'a autonomia a Statulu romanu, si atunci aru fi in desiertu a ne mai ocupa de asemeni cestiuni.

Dificultatea déru prevediuta de d. Marzescu mi se pare ca este cu totul gratuita. Este déru complect'a si suficienta formularea principiulu din art. 44, asia cum amu facutu-o noi.

Se ne ocupamu acum mai in detaliu de esplicarea acestui principiu. Amu disu cá aici stau dificultatile cele mari; aici sunt stancile de care cata se scimu a feri vasulu Statulu, cá se nu se cufunde. Erau doue sisteme in vedere, candu a fostu vorba de aplicarea principiulu din art. 44: acela alu emanciparii si acela alu naturalisarii.

Nu mai vorbescu de sistemulu nerevisionistiloru, cá-ci acela e negatiunea ori carui interesu de aplicare.

Trebue déru a ne pronuntia între cele doue sisteme.

Sistem'a emanciparii se presinta iérasu supt doue forme: supt form'a unei emancipari largi a tutuloru Israelitiloru neupusi straini si sistema mai restrinsa, prin categorii.

(Va urmá.)

ACADEMIA ROMANA.

Sesiunea extraordinaria.

Processu-verbalu Nr. 36.

Din ultim'a siedintia dela 3/17 Iuliu 1879.

Membri presenti 20.

Siedinti'a se deschide la 9 óre a. m.

M. S. R. Domnulu, anuntiandu inca de a séra, cum cá nu va potea se vina in acésta diminiétiá se presiedie Academi'a, s'a decisu cá se nu se mai dea caracterulu de solemnitate acestei siedintie, care va fi consacratu numai la terminarea lucrariloru ce se mai aflá inscise in program'a sesiunei.

D. Sionu comunicandu câteva esemplare dintr'unu opusculu ce i s'a tramisu de D. Baronu de Meyronnet Saint-Marc eminentu publicistu francesu, spre a se oferi Academiei, sub titulu *La race latine le chant des Latins*, spune cá acésta lucrare (care presinta unu scenariu in care canta glori'a ginteii latine tóte popórele romanice fia-care in dialectulu seu), a primitu o mentiune onorabila in decursulu serbariloru latine dela Montpellier in 1878. Acésta comunicare o face cu o deosebita placere fiindu cá la acelu concursu primulu premiu l'a capetatu destinsulu poetu alu Romaniéi si membru alu Academiei d. V. Alesandri, faptu insemnatu care a resunatu in tóte organele de publicitate si numai Analele academice nu au avutu panaacum ocaziune a'lu memoriá.

D. Alesandri se grabesce a adsoge cá la oper'a, care a obtinutu mentiunea onorabila a calaboratu colegulu nostru, poetulu romanu G. Sionu.

Volumele d-lui de Meyronnet St. Marc se primescu cu multamire si se decide cá parte din ele se se depuna in bibliotecele publice din diferitele provincii locuite de romani.

D. Baritiu, presiedinte alu sectiunei istorice, comunica alaturatulu raportu prin care relatéda in prescurtate despre lucrarile acelei sectiuni in timpul sesiunei presente:

„Sectiunea istorica a tinutu in decursulu acestei sesiuni cinci siedintie, la care au participatu 9 membri, anume; P. S. S. episcopulu Melchisedecu, G. Baritiu, N. Ionescu, V. Maniu, I. Hodosiu, Al. Odobescu, V. Al. Urechia.

Presiedinte, G. Baritiu.

Secretariu, V. Maniu.

„Cestiunile date in discussiunea sectiunei istorice au fostu:

„1. Missiunea d-lui N. Densusianu, decisa din sectiunea anulu 1878, pentru adunarea de documente istorice, cu scopu de a indeplini lacunele din istori'a s'a, despre revolutiunea din anulu 1874.

„2. Raportulu verbalu facutu de d-nu Odobescu asupra publicarii manuscriseloru cantemiriane, aduse din Russi'a.

„3. Adress'a d-lui prefectu Remus Opranu dela Constantia, comunicata de cátra onor. Ministru alu culteloru si instructiunei publice, cu Nr. 380, din 11 Aprilie a. c., despre monumentele antice, cari se afla pe teritoriulu Dobrogei in mare numeru, si care d-sa este de parere a se aduce in Constanti'a si a se formá dintr'ensele unu museu localu; mai departe epistol'a d-lui prefectu George Ghica din Tulcea, si informatiunile d-lui V. Al. Urechia, date in aceeasi cestiune, dupa caletori'a ce facú d-sa prin Dobrogea.

Cestiunea Nr. 1 trecú prin o lunga desbatere in siedintiele din 30 si 31 Maiu st. v., dupa care sectiunea alegendu de referentu pe d. colegu V. Babesiu, cu insarcinare cá, cercetandu tóta colectiunea si estrasele documenteloru tramise de d. Densusianu dela B.-Pest'a, se'si dea opiniunea asupra valórei loru istorice cum si déca, si pana la ce mesuri si-a ajunsu scopulu principalu pentru care i s'a incredintiatu acea missiune si spesele cerute.

„Raportulu d-lui Babesiu este cunoscutu Academiei si decisiunea luata asupra lui se cuprinde intr'unu altu procesu-verbalu.

„Nr. 2. Din manuscrisurile cantemiriane, pe langa cele publicate in anii precedenti, s'a mai tiparitu estimpu *Istori'a ieroglifica* in 31 de cóle si *Collectania orientala* in 2; éra *Vita C. Cantemyri* este subt pressa. Urmédia corespondintiele, glosariulu, bibliografi'a si prefaci'a; tóte acestea subt ingrigirea d-lui colegu Al. Odobescu. Asia, aci lipsesce numai, cá la intocmirea bugetulu se se ia in consideratiune spesele necesare pentru tiparirea restulu de circa 13 cóle in proportiunea in care se votasera acelea in siedinti'a din 27 Septembrie 1878, din fondulu economieloru cu 6,5000 lei noi.

„Nr. 3. Sectiunea istorica in siedintiele din 18 si 21 Iunie primi cu adevérat'a satisfactiune patriotica scriile autentice venite despre monumentele antice care se afla in Dobrogea si votéda recunoscutia d-loru Opranu si Ghica; inse nu este de opiniune cá se institue vr'unu museu in Dobrogea, ci doresce si recomanda cá or câte monumente s'ar aflá in acea provincie, care se merite conservare, se fia transportate la museulu nationalu din capital'a tiei si se fia asiediate aici. Acésta opiniune fi sustinuta cu argumente tari si adoptata in unanimitate, cu adaosu cá din partea Academiei se face prin delegatiunea sa, pasii necesari pe langa inaltulu gubernu alu tiei, spre scopulu acesta.

„Déca sectiunea istorica, in acésta sectiune extraordinaria, nu a fostu in stare se desvólte activitate celu puçinu egala cu aceea din anulu trecutú, caus'a princi-

pala se póte aflá intru impregiurarea cá membrii sei cá si ceilalti domni colegi, convocati in sesiunea extraordinaria mai cu trei luni inainte de 15 27 Augustu, care fusese pana acum dio'a convocarei, in sesiunea anuala, inpartiti in diverse comissiuni emise in urmarea noiei organizatiuni a acestui Corpu Academicu, au fostu distrasii dela studiele ce cadu in sfera de activitate a sectiunei loru; éra catra finitululu acestei sesiuni, afaceri de alta natura au silitu pe majoritatea loru a se departá fara cá sectiunea se apuce macaru a se reconstitui in sensulu noieloru Statute si alu regulamentulu adoptatu de curendu, din care cauza Sectiunea remane cu biuroulu seu mai dinainte, pana la sesiunea viitoare din a. 1880.”

Dupa lungi desbateri, se punu la votu conclusiunile raportulu sectiunei istorice, privitoare la antichitatile din Dobrogea, si se apróba, cu desvoltarile date mai cu séma de d. Laurianu. Intru ceea ce privesce inse midilocirea pentru o lege generala privitoare la acésta materia, remane a se studiá de sectiunea istorica, in siedintiele ei ordinare, modulu de a satisface acestei cerintie.

(Va urmá.)

Sciri diverse.

— (Érasu unu usurariu impuscatu). Evreulu Wolf Friedmann, locuitoriu in comun'a Skotarka in Ungari'a sup., veneticu inse din Galiti'a, dupa-ce fugise de acolo fu condamnatu la temnitia in Muncaciú pentru crim'a insielatiunei. Scapatu din prinsóre, dupa-ce se asiedia in susu numit'a comuna, in pucini ani au spoliatu pe locuitori de tóte averile loru. In dilele trecute intorcédu-se de la tégulu Smoj, indata ce trecú lini'a frontariei, fu impuscatu si omoritu din dosu, fara ca se se scia asasinulu. (Debreczen et Szabadság.)

— (Difteritis). Acestu morbu spurcatu s'au incinsu din nou in câteva parti ale monarchiei, chiar in Vien'a au inceputu se móra din nou multi prunci mici si mai maricei, dar in proportiune de nicairi nu vinu atâte sciri triste despre victimele asia numitululu gusteru, ca din Clusiu, de unde inse tocma acum cetimu o scire din cele mai puçinu asteptate, care este, ca la Clusiu in casele unde magiarii locuescu „impreuna cu valachii“ dintre pruncii magiari moru multi, ér dintre ai valachiloru mai nici unulu. In fói'a medicala K. Kallauz, unu medicu voiesce a sci, ca pruncii romaniloru de aceea nu moru de gusteru, pentru ca mananca cépa forte multa. Dupa noi mai ca nu se insiela acelu medicu. Cépa si aiulu (usturoiulu) sunt cunoscute, din cele mai departate timpuri, nu numai la noi romani, preste totu, ci si la tóte popórale din triángiulu iliricu cá plante preservative in contra multoru bóle; apoi este sciutu ca otietulu cu cépa si mai multu cu aiu, este bucata asia de usitata la romani, cá si la o parte mare din italieni. Dar bine se fia intielesu, cá nimeni nu bea otietu, nici mananca cépa in dorere de gátu, ci le mananca ómenii sanetosi, si in acestu casu ele sunt preservative.

— (Himen). Dlu Andreiu G. Rusu, telegrafistu in Seghedinu adi in 14 Octobre d. a. la 3 óre si-a serbatu cununi'a in biserica gr-cath. din Muresieni, cu amabil'a d-sióra Leon'a Fogarasi, fiic'a dlui Danielu Fogarasi, jude la tribunalulu r. ung. din locu. — Nuni marii au fostu: dlu consl. pensionatu si avocatulu Mateiu G. Popu, cu stimat'a i socia. — Paranimfe au fostu dsiorele: Polixen'a Fogarasi, si Teréz Bauer. — Paranimfi, dnii: Iosifu Rusu si Ioanu Vod'a. — Felicitamú jun'a pareche. Armonia, Bucuria.

Literariu.

„Pastoriulu“ fóia literaria-bisericésca este anuntiatu se ésa dela 1 Ian. 1880 sub redactiunea preotulu Josifu J. Ardeleanu, in B. Giula si in editiunea dlui Josifu Besanu, de 2 ori pe luna. Pretiulu pe 1 anu 6 fl. Anuntiuri s'au trimisu in tóte partile.

Dn. A. P. Pitucu in Oradea mare, anuntia publicarea opului intitulatu *Atala* de com. Chateaubriand, tradusu de dsa in romanesce. Pretiulu e numai 60 cr.

Singuru numai veritabil'a Apa de gura anatherina

Dr. Popp

(100) 1—2

este unu remediulu siguru in contra

Doreriloru de dinti

D-lui J. G. Popp

c. r. dentistu alu curtii din Vien'a,
Stadt, Bognergasse Nr. 2.

Suferindu momentau de doreri intensive de dinti, am facutu intrebuintiare de renunit'a d-talé apa de gura anatherina si dorerile s'au alinatu indata.

Me simtiu forte indatoratu cu recunoscutia fatia de d-ta si recomandandu in modulu celu mai caldurosu tuturoru celoru ce suferu de dinti apa de gura anatherina a d-tale.

Zara, 1 Ianuariu, 1869. Dr. Ant. Nicolo Martinow.

Se afla de vendiare:

Depositele se afla: in Sibiiu la d-nii C. Müller, farmacistu, F. A. Reissenberger, Piat'a mica, S. Stengel, Fried. Thallmayer, comercianti, W. F. Morscher, farmacistu diplom.; in Orasci'a la d. C. Fuhrmann, farmacistu; in Brasiovu la d-nii E. Fabick, W. Jekelius, Ad. Kugler, Goos, Hornung, farmacisti, Demeter Erenias, comerciantu; in Mediasiu la d. dr. Fr. Folberth, farmacistu; in Sebesiu la d-nii J. C. Reinhardt, J. Ludwig Binder, farmacisti; in Sibisiór'a la d-nii J. B. Misselbacher et filii, J. B. Teutsch, precum si in tóte farmaciele, parfumeriele, magazinele de galanterie si de materiale din Transilvan'a.